

10 عملیات مهم دفاع مقدس

این عملیات از هشتم تا بیست و دوم آذر 1360 در منطقه شمال غربی اهواز، دشت آزادگان و شهرستان سوسنگرد انجام شد.

طریق القدس

این عملیات از هشتم تا بیست و دوم آذر 1360 در منطقه شمال غربی اهواز، دشت آزادگان و شهرستان سوسنگرد انجام شد. هدف از آن تصرف تنگه چزابه و دسترسی به هورالهوریزه بود. در نتیجه این عملیات شهر بستان آزاد شد. ارتباط شمال - جنوب نیروهای متجاوز قطع و تنگ چزابه تصرف شد. نیروهای ایرانی در جریان عملیات طریق القدس به هورالهوریزه دسترسی یافتند.

گرچه سه فروند هواپیمای اف14 ایران در این عملیات منهدم شد، اما در نقطه مقابل 180 دستگاه تانک و نفربر، 200 دستگاه خودرو، 4 فروند هلی کوپتر و 13 فروند هواپیما از تجهیزات ارتش عراق از کار افتاده و نابود شد. همچنین نیروهای ایرانی 150 دستگاه تانک، 19 قبضه توپ، 120 دستگاه ماشین آلات مهندسی، 250 خودرو و 23 قبضه ضد هوایی به غنیمت گرفتند. در برابر 900 شهید ایرانی، قریب 3500 عراقی کشته و زخمی شده و 546 نفر از آنها به اسارت درآمدند. سپاه و ارتش به صورت مشترک و با رمز «یا حسین« این عملیات را انجام دادند.

بدر

دقیقا یک سال پس از عملیات پر حرف و حدیث خیبر که در جریان مراحل شناسایی آن، یکی از خیره ترین طراحان جنگی ایران، یعنی حسن باقری به شهادت رسیده بود، در همان منطقه عملیات بدر به اجرا گذاشته شد تا اهداف ناتمام مانده عملیات خیبر را به سرانجام برساند.

عملیات بدر بیستم اسفند 63 آغاز شد و در بیست و ششم اسفند 63 به پایان رسید. منطقه عملیاتی غرب هورالهوریزه بود که از شمال به ترابه و از جنوب به کانال سوئیب و القرنه در خاک عراق محدود می شد.

هدف اصلی عملیات بدر تصرف جاده العماره - بصره، راهیابی به مرکز اصلی هورهای غرب دجله و تسلط بر شرق دجله بود. حاصل این عملیات تصرف بیش از 500 کیلومتر مربع از منطقه هور شامل روستاهای ترابه، لحوک، نهروان، فجره و نیز جاده خندق در نزدیکی جاده بصره - العماره به طول 13 کیلومتر بود.

اهداف عملیات نیز گرچه به تصرف درآمدند، اما به دلیل استفاده گسترده عراق از سلاح شیمیایی، نیروهای ایرانی نتوانستند این اهداف را تثبیت کنند. از میزان خسارات مادی و تلفات انسانی نیروهای ایرانی در این عملیات هیچ گونه اطلاعاتی در دست نیست، اما بر اساس گزارش های منابع داخلی 250 تانک و نفربر، 40 قبضه انواع توپ، 200 خودرو، 60 قبضه انواع خمپاره انداز، 4 فروند هواپیمای PC V، 2، فروند هواپیمای میگ و سوخو و 4 هلی کوپتر عراقی منهدم شده و 50 قبضه انواع خمپاره انداز و دو دستگاه رادار زمینی رازیت به غنیمت گرفته شد. در جریان این عملیات، عراق حدود ده هزار نفر کشته و زخمی و 3200 نفر اسیر داد.

فتح المبین

این عملیات که از دوم فروردین تا دهم فروردین 1361 در منطقه شوش و دزفول انجام شد. منطقه عمومی فتح المبین در غرب رودخانه کرخه واقع شده است و از شمال به ارتفاعات صعب العبور تی شکن، دالیری، چاه نفت و تپه سپتون و از جنوب به ارتفاعات میشداغ، تپه های رملی و چزابه (شیب)؛ و شرق به مرز بین المللی (در شمال و جنوب فکه) منتهی می شود.

هدف این عملیات آزادسازی منطقه غرب دزفول و خروج دزفول و اندیمشک از برد توپخانه عراق بود. در نتیجه عملیات فتح المبین 2400 کیلومتر مربع از اراضی اشغالی آزاد شد و نیروهای ایرانی به مرز بین المللی در غرب شوش و دزفول نزدیک شدند. خارج شدن شهرهای دزفول، اندیمشک و شوش از تیررس توپخانه عراق از دیگر دستاوردهای این عملیات بود. از خسارات نیروهای ایرانی در جریان این عملیات اطلاعاتی در دست نیست، اما 4 لشکر عراق، 361 تانک و نفربر، 18 هواپیما، 300 خودرو و 50 توپ در جریان این عملیات منهدم شدند. همچنین 320 تانک و نفربر، 500 خودرو و 165 توپ نیز به غنیمت نیروهای ایرانی در آمد. بر اساس ادعای منابع غیر رسمی رزمندگان اسلام در این عملیات شهدای زیادی تقدیم کردند. درنقطه مقابل عراق نیز 15000 اسیر و 25000 کشته و

عملیات والفجر 8 را می توان از فتح الفتوح های جنگ تحمیلی خواند. این عملیات در بیستم بهمن 1364 شروع و در بیست و نهم فروردین 1365 تمام شد. منطقه عملیاتی اروندرود، خور عبدالله و شبه جزیره فاو بود. هدف از این عملیات ورود به خاک عراق به منظور تعیین کنندگی در پایان جنگ به شمار می رفت. گرچه به قول سردار علایی دستگاه دیپلماسی فرصت فتح فاو را قدر نشمرد. در نتیجه این عملیات 700 کیلومتر مربع از خاک عراق و شهر فاو به تصرف درآمد. هم مرزی با کویت، تهدید ام القصر و انسداد راه ورود عراق به خلیج فارس از دیگر دستاوردهای این عملیات بود. ۳۹ هواپیما، 5 هلی کوپتر، 540 تانک و نفربر، 250 خودرو، 20 توپ صحرایی، 55 توپ ضد هوایی و 2 ناوچه موشک انداز از ماشین جنگی عراق نابود شد. همچنین ایران توانست ۹۵ تانک و نفربر، ۱۸۰ خودرو، 20 توپ صحرایی، 120 توپ ضد هوایی و 3 رادار موشکی از عراق غنیمت بگیرد. در عملیات والفجر 8 فقط بر اثر حمله شیمیایی عراق 2000 ایرانی شهید و 3000 نفر مصدوم شدند. نیروهای عراقی نیز 2105 اسیر و 50 هزار کشته و زخمی دادند. عملیات فتح فاو را می توان نقطه پایان جنگ در جبهه جنوب دانست. با فتح شبه جزیره فاو، نه منطقه ای در جبهه جنوبی برای عملیات ایران باقی مانده بود و نه تک های عراق کاری پیش می بردند. فاو تا ماه های آخر جنگ در تصرف ایران باقی مانده بود و عراق فقط به مدد عملیات گسترده در مناطق مختلف و استفاده از جنگ افزارهای غیرقانونی شیمیایی موفق به بازپس گیری فاو شد.

بیت المقدس

این عملیات شناخته شده ترین عملیات گسترده نیروهای ایرانی در جریان جنگ هشت ساله بود؛ عملیاتی که از دهم اردیبهشت تا سوم خرداد 1361 و با هدف آزادسازی خرمشهر و هویزه، خروج اهواز، حمیدیه و سوسنگرد از برد توپخانه عراق و تامین مرز انجام شد. در نتیجه آن نه تنها خرمشهر که 5038 کیلومتر مربع دیگر از اراضی اشغالی نیز آزاد شد. به واسطه این عملیات 180 کیلومتر از خط مرزی تامین شد.

285 دستگاه تانک و نفربر، 40 فروند هواپیما، 2 فروند هلی کوپتر و 500 دستگاه خودروی عراق منهدم شد. همچنین 105 دستگاه تانک و نفربر، 18 قبضه توپ و 95 هزار مین از عراقی ها به غنیمت گرفته شد. نیروهای ایرانی در جریان این عملیات 6000 شهید دادند و 19 هزار اسیر از عراق گرفته و 16 هزار نفر از آنها را کشته و زخمی کردند. این عملیات با رمز یا علی بن ابیطالب انجام شد.

محرم

عملیات محرم از تاریخ دهم آبان تا شانزدهم آبان 1361 در استان ایلام و در منطقه موسیان، جنوب شرقی دهلران، غرب عین خوش و ارتفاعات جبال حمیرین (خط مرزی بین المللی) انجام شد. این عملیات را می توان نخستین عملیات گسترده ایران در جبهه میانی تلقی کرد. تا پیش از آن عملیات ها در جبهه جنوبی و استان خوزستان صورت می گرفت. هدف از انجام عملیات محرم، آزادسازی جبال حمیرین و مناطق مرتفع منطقه به منظور تامین امنیت دهلران و موسیان بود. ثمره عملیات محرم آزادی 550 کیلومتر از اراضی اشغالی از جمله چاه نفتی بیات - نهرعنبر و تامین 50 کیلومتر از مرز بود. در این عملیات نیروهای ایرانی موفق به تعقیب متجاوز شده و ضمن تصرف 300 کیلومتر از خاک عراق، شهرک زبیدات را نیز در اختیار گرفتند. از میزان خسارت وارده به قوای مسلح ایرانی در جریان این عملیات اطلاعاتی در دست نیست. اما قریب به 270 دستگاه تانک و نفربر، 230 دستگاه خودرو و 12 فروند هواپیما از تجهیزات ارتش عراق منهدم شد. نیروهای ایرانی همچنین 149 دستگاه تانک و نفربر و 270 دستگاه خودرو از این تجهیزات را به غنیمت گرفتند. عملیات محرم البته به لحاظ نیروی انسانی برای ایران پرهزینه بود، تنها از لشکر امام حسین که از نیروهای عمل کننده بود، 5400 نفر شهید یا زخمی شدند. از میزان اسرا و شهدای سایر لشکرها و تیپ ها اطلاعاتی در دست نیست. در نقطه مقابل 7000 عراقی کشته و زخمی شدند و 3400 نفر از آنها به اسارت درآمدند. عملیات محرم با رمز یا زینب و در ماه محرم انجام شد.

کربلای 10

پس از ناکام ماندن تلاش های چندباره برای گشودن جبهه جدیدی در شمال مرزهای ایران و عراق، عملیات کربلای 10، این طلسم را شکست. عملیات کربلای 10 از بیست و پنجم فروردین 1366 تا پنجم اردیبهشت 1366 با همکاری نیروهای اتحادیه میهنی کردستان در منطقه ماووت در سلیمانیه عراق صورت گرفت. هدف از عملیات کربلای 10، تصرف ماووت، گشودن جبهه جدید در مناطق شمالی و تجزیه قوای دشمن در مناطق مختلف بود. حاصل این عملیات تصرف 250 کیلومتر از خاک عراق تا ارتفاعات نزدیک به ماووت بود. 10 دستگاه تانک و نفربر، یک فروند هلی کوپتر و 5 عراده توپ از ادوات جنگی عراق در این عملیات نابود شد. عراق در این عملیات همچنین متحمل هزار کشته، 1500 زخمی و 210 اسیر شد. از خسارات و تلفات ایران در این عملیات اطلاعاتی در دست نیست.

در فاصله زمانی سوم اسفند تا بیست و دوم اسفند 1362 در منطقه هورالهوریزه، عملیاتی انجام شد که هدف آن تصرف جزایر مصنوعی مجنون، خشکی شرق دجله و جاده بصره - العماره در خاک عراق بود. این عملیات که خیبر نام گرفت، توانست جبهه جدیدی در شمال بصره گشوده و به تصرف هزار کیلومتر مربع در هور به همراه جزایر مجنون و 40 کیلومتر مربع در طلایه انجامید. در جریان این عملیات سنگین 3 فروند هلی کوپتر شنوک از تجهیزات نیروهای ایرانی منهدم شد و اطلاعات بیشتری در این خصوص در دست نیست. در نقطه مقابل 30 دستگاه تانک و نفربر، 200 دستگاه خودرو، 3 فروند هلی کوپتر و یک فروند هواپیما از ادوات جنگی ارتش عراق منهدم شد و 42 دستگاه تانک، 120 دستگاه کمپرسی و بیش از 6 دستگاه لودر و بلدوزر به غنیمت سپاهیان اسلام درآمد. در این عملیات 1800 رزمنده شهید، 5000 نفر مفقود و 1500 نفر مجروح شدند. به کارگیری سلاح شیمیایی توسط صدام 2500 مصدوم شیمیایی نیز در میان ایرانی ها بر جا گذاشت. عراق نیز در جریان این عملیات متحمل 5000 کشته و زخمی و 1300 اسیر شد. عملیات خیبر با رمز یا رسول الله گرچه پیروزمندانه و موفق به حساب می آمد، با این حال برای تثبیت و حفظ مواضع تصرف شده بویژه دو جزیره مجنون شمالی و جنوبی، تلفات زیادی را به ارتش که در این منطقه پدافند می کرد، تحمیل شد.

والفجر 10

در سال پایانی جنگ، عراق سعی داشت تعیین کنندگی در پایان جنگ را از آن خود کند. اما عملیات والفجر 10 که از بیست و چهارم اسفند 66 تا پنجم فروردین 67 در محدوده حلبچه تا سلیمانیه در شمال عراق انجام شد، توانست این توازن را به نفع ایران تغییر دهد. هدف این عملیات تصرف حلبچه، فراهم سازی مقدمات تصرف سد دربندیخان و انسداد عقبه اصلی دشمن در استان سلیمانیه بود. حاصل کار هم آزادسازی و تصرف منطقه ای به وسعت حدود 1200 کیلومتر مربع شامل شهرهای حلبچه، خرمال، بیاره، طویله در عراق و همین طور شهر نوسود در ایران بود. عراق در این عملیات 270 تانک و نفربر، 60 توپ صحرایی، 20 ضدهوایی، 40 خمپاره انداز و 230 خودروی خود را از دست داد. نیروهای ایرانی همچنین 90 تانک و نفربر، صد توپ صحرایی، 20 توپ ضدهوایی، 20 خمپاره انداز، 15 دستگاه مهندسی و 800 خودرو را به غنیمت گرفتند. بهره گیری ددمنشانه نیروهای عراقی از سلاح شیمیایی به شهادت 5000 نفر از مردم کرد حلبچه منجر شد. 5440 اسیر و ده هزار کشته و زخمی از دیگر ضربه های وارده به عراق در این عملیات بود.

کربلای 1

عملیات کربلای 1 به منظور کاهش فشار در جبهه های جنوبی از نهم تیر 1365 تا نوزدهم تیر 1365 اجرا شد. این عملیات در جبهه میانی و در منطقه ای که از جنوب به ارتفاعات قلاویزان، از شمال به ارتفاعات نمه کلان کوچک، از غرب به امتداد غربی ارتفاعات قلاویزان و پاسگاه مرزی بهران آباد و از شرق به جاده مهران - دهلران، محدود می شد، صورت گرفت.

هدف از عملیات کربلای 1 بازپس گیری شهر مهران و تامین مرز بود و از ثمرات عملیات کربلای 1 آزادی و تصرف 175 کیلومتر مربع از جمله باز پس گیری شهر مهران از دشمن متجاوز بود.

همچنین ارتفاعات قلاویزان و چند پاسگاه عراقی به تصرف درآمد. 110 دستگاه تانک و نفربر نیز از تجهیزات نیروهای عراقی منهدم شده و 73 دستگاه تانک و نفربر، 100 دستگاه خودروی نظامی، 90 دستگاه خمپاره انداز، 20 دستگاه آتشبار ضدهوایی و 10 دستگاه خودروی مهندسی به غنیمت نیروهای ایرانی درآمد. از تلفات انسانی نیروهای ایرانی در این عملیات اطلاعاتی در دست نیست، اما از نیروهای عراقی 2000 نفر کشته و مفقود، 7000 نفر زخمی و 1210 نفر اسیر شدند.